

VOLKSGEZONDHEIDSRISICO'S IN DE PAARDENHOUDERIJ

ZOÖNOSEN BIJ PAARDEN

Zoönosen zijn infectieziekten die van dieren op mensen overgebracht kunnen worden. Voorbeelden daarvan zijn de ziekte van Lyme, spoolwormen, hondsolheid en het West Nijl Virus. De ziekten komen voor bij huisdieren, boerderijdieren, wilde dieren en plaagdieren, zoals muizen en ratten. Mensen komen voortdurend in aanraking met de ziekten van dieren. Deze ziekten verspreiden zich namelijk ook via de omgeving, bijvoorbeeld via de zandbak, het water, de lucht, insectenbeten of voeding.

VECTOROVERDRAAGBAAR

Bloedzuigende insecten en teken kunnen ziektekiemen overbrengen tussen mensen, dieren en tussen mens en dier. Ziekten die door insecten overgedragen worden heten vectoroverdraagbaar. Malaria is daarvan een voorbeeld. Bij vectorovergedragen zoönosen, ziekten die onder andere via insecten van (huis)dieren op mensen kunnen overgaan, is het plaatje ingewikkeld. Daarbij spelen (in het wild levende) gewervelde dieren een belangrijke rol in de epidemiologie van de ziekte.

ZOÖNOSEN BIJ PAARDEN

Van oudsher is er veel contact tussen mensen en paarden. Lang niet altijd worden daarbij hygiënische voorzorgsmaatregelen in acht genomen. Daarom is nader onderzoek naar het voorkomen van zoönosen in de Nederlandse paardenhouderij van belang. Daarbij valt te denken aan ziektekiemen die via de ontlasting worden uitgescheiden zoals salmonellabacteriën, maar ook aan ziektekiemen die zich in paarden kunnen vermenigvuldigen en vervolgens door insecten of via de lucht worden overgedragen op de mens. Zo is er op dit moment in Australië veel te doen

DR. KEES VAN MAANEN, VIROLOOG GD

over het Hendravirus dat van paard op mens overgedragen kan worden. In Zuid- en Midden-Amerika komt het Venezuelaanse Equine Encephalitis virus voor, dat door insecten van paarden op mensen overgedragen kan worden. Ook zijn er ziektekiemen zoals het West Nijl Virus, waarvan paarden en mensen allebei ziek kunnen worden, maar waarbij het paard geen rol in de directe overdracht op de mens speelt.

WEST NIJL VIRUS

Het West Nijl Virus (WNV) is een door muggen overgebracht virus dat al decennia voorkomt in Afrika,

Oost-Azië en sommige delen van Europa. Er zijn twee verschillende soorten van het virus: lijn 1 en lijn 2. Vogels zijn het reservoir en mensen en paarden zijn zogenaamde eindgastheren. Dat betekent dat zowel mensen als paarden het virus niet verder kunnen verspreiden. Bij mensen leidt circa 10% van de infecties tot klachten, de rest verloopt ongemerkt. De meeste besmette paarden laten alleen een beetje koorts, lusteloosheid en gebrek aan eetlust zien. Globaal 10% van de besmette paarden zal echter ook zenuwverschijnselen laten zien, die kunnen variëren van spiertrillingen tot spierzwakte, gebrekkige coördinatie, verlammingen en veranderd gedrag.

VERSPREIDING

WNV is voor het eerst geïsoleerd in 1937 bij een vrouw met koorts in Oeganda. In 1996 was er een grote uitbraak in Roemenië (rond Boekarest). Nadat het virus in 1999 de Verenigde Staten was binnengekomen, verspreidde het zich in vijf jaar tijd over heel Noord- en Centraal-Amerika. De snelle verspreiding van WNV over Amerika wekt de verwachting dat een dergelijk scenario ook in Europa kan optreden. In november 2008 werd WNV lijn 1 voor het

eerst ook in Noord-Italië en Oostenrijk bij paarden en mensen aangetoond. In 2004 werd WNV lijn 2, die daarvoor alleen in Afrika voorkwam, in Hongarije aangetoond. Deze lijn veroorzaakte vanaf 2008 ook ziektegevallen bij mensen en paarden. In de zomer en herfst van 2010 werd Griekenland getroffen door een grote WNV lijn 2-uitbraak. Er werden 191 mensen met zenuwverschijnselen opgenomen, waarvan er 32 overleden. Ook werden paarden met zenuwverschijnselen gevonden. Dit jaar zijn er in Europa en omliggende landen al respectievelijk 235 en 575 humane gevallen gerapporteerd, terwijl Amerika na een aantal "rustige" jaren weer een enorme toename van WNV-patënten (zowel mensen als paarden) heeft gezien. Daar werden in de afgelopen 10 jaar door het grote aantal infecties tienduizenden paarden ziek. Ook kregen 1.200 mensen zenuwverschijnselen; 120 overleden er.

NIET BESTRIJDINGSPLICHTIG

West Nijl Virus is niet bestrijdingsplichtig, omdat het paard (en de mens) eindgastheren zijn. Dit betekent dat de vermeerdering van het virus in deze gastheren zo gering is dat muggen zichzelf niet kunnen besmetten als ze prikken

om bloed te zuigen. Daarom is er dus geen Europese regelgeving voor de bestrijding van WNV. Voor de volksgezondheid is het echter van groot belang dat een eventuele introductie van WNV in Nederland zo snel mogelijk ontdekt wordt. WNV bij paarden is namelijk een indicatie dat ook mensen risico lopen. De GD houdt de situatie in het buitenland nauwlettend in de gaten, zodat er indien nodig ingegrepen kan worden. Bij twijfel over een WNV-besmetting kan er altijd bloed voor onderzoek ingestuurd worden naar de GD.

PREVENTIE

Inmiddels zijn er twee verschillende WNV-vaccins voor paarden geregistreerd in Nederland. Het is in ieder geval verstandig paarden die naar internationale wedstrijden gaan te laten inenten. Daarnaast kunnen uiteraard ook andere eigenaren ervoor kiezen hun paard te beschermen tegen WNV-infecties, niemand weet immers of en wanneer het virus ook Nederland bereikt. De basisvaccinatie bestaat uit twee injecties en moet al in het voorjaar plaatsvinden om tijdig bescherming te kunnen bieden. Daarna moet de vaccinatie jaarlijks herhaald worden. Daarnaast kunnen er uiteraard andere preventieve maatregelen genomen worden om de kans op besmetting te verminderen. Hierbij valt te denken aan het opruimen van alle bronnen van stilstaand water waarin muggen graag broeden, zoals verstopte dakgoten, vijvertjes of autobanden met water. Ook opstallen, met name tussen schemering en zonsopgang, kan preventief werken en verder het gebruik van dekens en insectenbestrijding.

BIJ CONTACT TUSSEN MENSEN EN DIEREN WORDEN LANG NIET ALTIJD HYGIËNISCHE VOORZORGSMAATREGELEN IN ACHT GENOMEN

GEZAMENLIJKE AANPAK

De afgelopen jaren waren er verschillende uitbraken van ziekten die van dier op mens overgedragen werden. Voorbeelden zijn Q-koorts, vogelgriep en vee-MRSA. Om dit soort uitbraken efficiënt aan te kunnen pakken, moeten humane en veterinaire partijen intensief samenwerken. Daarom is er onlangs een convenant gesloten tussen de Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit (NVWA), GGD Nederland, de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) en het RIVM. Daarin is bekrachtigd op welke manier deze partijen in de toekomst samen willen werken om de bestrijding van zoonosen efficiënt aan te pakken.